

Polska i Stolica Apostolska. X-XXI w.

Polonia et Sedes Apostolica X-XXI saeculum

Polska i Stolica Apostolska. X-XXI w. Polonia et Sedes Apostolica X-XXI saeculum

Nowa Izba Poselska

25 maja – 2 lipca 2006 r.

Wystawa zorganizowana przez Zamek Królewski w Warszawie i Stały Komitet Mediewistów Polskich **pod honorowym patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego** oraz Jego Eminencji księdza kardynała **Józefa Glempa Prymasa Polski**.

Scenariusz wystawy – kuratorium: **prof. dr hab. Wojciech Falkowski** (przewodniczący) – Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego, **Waldemar Bukowski** – Instytut Historii PAN w Krakowie, **prof. dr hab. Kazimierz Dopierała** – Instytut Historii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, **dr Tadeusz Krawczak** – Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, **Małgorzata Pleskaczyńska-Chylińska** – Zamek Królewski w Warszawie, **dr Hubert Wajs** - Archiwum Główne Akt Dawnych, **o. prof. dr hab. Janusz Zbudniewek OSPPE** – Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Kurator wystawy: **Małgorzata Pleskaczyńska-Chylińska**,

Komisarz organizacyjny: **Anna Małecka**

Aranżacja plastyczna: **Agnieszka Putowska-Tomaszewska**

Oświetlenie: **Studio Projektowe Govenlock**

Wystawa *Polska i Stolica Apostolska. X –XXI wiek. Polonia et Sedes Apostolica. X – XXI saeculum* została przygotowana z okazji przyjazdu do Polski Ojca Świętego Benedykta XVI. Stanowiła formę powitania, a zarazem przypominała o wielowiekowych związkach Polski i Polaków z papieżem od zarania chrześcijaństwa w naszym kraju po dzień dzisiejszy.

Na wystawie zaprezentowano obiekty pochodzące z najpoważniejszych polskich archiwów, muzeów i bibliotek kościelnych oraz państwowych. Uwzględniono jedynie niewielką część dostępnych zbiorów, starając się, by reprezentowane były różne regiony państwa polskiego i wszystkie epoki.

Szczególne miejsce na ekspozycji zajęły dokumenty papieskie, wśród nich zaś te najwyższej rangi, czyli bulle. Terminem tym określano uroczyste pismo papieskie w języku łacińskim, sporządzone na pergaminie i zaopatrzone (od przełomu XI i XII w.) w ołowianą pieczęć (stąd nazwa) z podobiznami apostołów Piotra i Pawła. Bulle dotyczą spraw Kościoła, narodu, diecezji,

zakonu lub znacznej grupy wiernych. Zaprezentowano także brewe (łac. – *brevis* – krótki), mniej uroczyste niż bulla, urzędowe pisma papieskie utrzymane w prostej formie, sporządzane dla pojedynczych osób lub kościołów; także w języku łacińskim, na pergaminie i pieczętowane pierścieniem Rybaka.

Chronologicznie pierwszym obiektem była tzw. złota bulla Innocentego II dla arcybiskupstwa gnieźnieńskiego z 1136 r., która stanowi jeden z najcenniejszych zabytków polskiej historiografii i ważne źródło poznania kultury, stosunków społecznych oraz organizacji Kościoła w Polsce w XI i XII w. Jako ostatnia była eksponowana bulla z 2006 r. z nominacją kardynalską dla arcybiskupa Stanisława Dziwisza, metropolity krakowskiego.

Niektóre z dokumentów po raz pierwszy opuściły miejsce swego przechowywania. Były wśród nich tak bezcenne archiwalia jak bulla protekcyjna Hadriana IV dla opactwa czerwińskiego z 1155 r., bulle kanonizacyjne: św. Stanisława z 1253 r. i św. Jadwigi z 1997 r., dokumenty związane z założeniem Uniwersytetu Krakowskiego z 1364 i 1397 r., bulle nominacyjne, m.in. Pawła VI – mianująca Karola Wojtyłę arcybiskupem metropolitą krakowskim z 1964; Jana Pawła II – powołująca księdza Józefa Glempa na biskupstwo warmińskie z 1979 r. oraz wspomniana nominacja kardynalska dla arcybiskupa Dziwisza z 2006 r.

Ze szczególnym przyjęciem spotkał się list Jana Pawła II do o. Izydora Matuszewskiego, generała Zakonu Paulinów na Jasnej Górze z 1 kwietnia 2005 r., w którym, w przeddzień swojej śmierci, papież pobłogosławił i przekazał "nowe korony dla Jasnogórskiego Wizerunku, w hołdzie Matce Boskiej Jasnogórskiej", z okazji 350-lecia obrony Jasnej Góry, i na którym złożył podpis – zapewne ostatni w swoim życiu.

Uzupełnieniem prezentowanych archiwaliów były obiekty sztuki, medale papieskie, rękopisy, paramenty liturgiczne i pamiątki, poświęcone papieżom (m.in. *Poczet papieży* z XVIII w. ze zbiorów klasztoru jasnogórskiego, zawierający 251 wizerunków papieży – od św. Piotra do Klemensa XIV oraz medale papieskie, np. z okazji przesłania papieżowi chorągwi tureckiej, zdobytej pod Parkanami przez Jan III Sobieskiego lub uczczenia koronacji obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej koronami ofiarowanymi przez Piusa X w 1910 r.).

Cennymi eksponatami były głównie poświęcanych mieczy – jedna z daru Grzegorza XIII dla Stefana Batorego, druga – z daru Klemensa X dla Jana III Sobieskiego. Zgodnie z tradycją, miecz i kapelusz poświęcane były przez papieży w noc Bożego Narodzenia i ofiarowywane monarchom lub wodzom szczególnie zasłużonym w obronie chrześcijaństwa. Ozdobą wystawy był cenny krzyż relikwiarzowy Fryderyka Jagiellończyka, kardynała i prymasa Polski sprzed 1503 r., ornat nuncjusza apostolskiego, Pietro Vidoniego, w którym – wg tradycji – odprawiał mszę św. w katedrze lwowskiej w 1656 r., podczas składania ślubów przez króla Jana Kazimierza oraz pamiątki związane z osobą Jana XXIII: pierścień z 1881 r., paliusz i szpile papieża.

Specjalne miejsce na wystawie zajęły dary Jana Pawła II dla Zamku Królewskiego w Warszawie: kielich mszalny z pateną oraz portret Stanisława Hozjusza. Ekspozycję wzbogaciły cenne rękopisy i starodruki, a wśród nich pochodzący ze zbiorów Biblioteki Narodowej, bardzo rzadko eksponowany mszał Ciołka z pocz. XVI w., wspaniale iluminowany m.in. przez najświetniejszego ówczesnego polskiego miniaturzystę – Stanisława Samostrzelnika oraz modlitewnik rękopiśmienny królowej Bony, bogato dekorowany przez miniaturzystów

florenckich.

Prezentując dokumenty papieskie, kierowane do Polski i Polaków, organizatorzy wystawy chcieli zwrócić uwagę na ich wielką wartość historyczną i symboliczną. Ilustrują one bowiem tę część naszej historii, która wpisuje się w dzieje całej Europy i pozwala wyjaśnić problemy i zagadki historii powszechnej.

Historia związków Polski ze Stolicą Piotrową sięga X w. i rozpoczyna się od wydania pierwszego dokumentu polskiej kancelarii książęcej ze schyłkowego okresu panowania Mieszka I. Dagome iudex jest pochodzącym z XII w. odpisem aktu oddania kraju pod opiekę Stolicy Apostolskiej. Powstał około 990 r. i był skierowany do papieża Jana XV jako zwierzchnika Kościoła, przedstawiciela władzy uniwersalnej i autorytetu wykraczającego poza sferę religijną i kościelną. Tworzył on bezpośrednią, instytucjonalną więź z papieżem i umacniał władzę rodu piastowskiego po pierwszych dziesięcioleciach chrześcijaństwa w Polsce.

Wykłady towarzyszące wystawie
środy, godz. 17.00

31.05, Sala Koncertowa
prof. Wojciech Fałkowski *Polska a Stolica Apostolska.*

7.06, Sala Odczytowa
dr Hubert Wajs *Bulle papieskie.*

14.06, Sala Koncertowa
prof. Teresa Chynczewska-Hennel *Stolica Apostolska - Rzeczpospolita w czasach nowożytnych.*

21.06, Sala Odczytowa
prof. Kazimierz Dopierała *Główne problemy Stolicy Apostolskiej w XIX w.*

28.06, Sala Odczytowa
ks. prof. Zygmunt Zieliński *Stolica Apostolska a Polska w XX w.*

Po wykładzie – zwiedzanie wystawy. Wstęp **bezpłatny**

Wystawa była czynna w niedziele i poniedziałki w godz. 11.00 – 18.00, pozostałe dni – 10.00–18.00.

Zwiedzanie wystawy: do godz. 15.00 w ramach trasy I (bilety: 10 i 5 zł); po godz. 15.00 – wejście bezpośrednio z Dziedzińca Wielkiego i osobne bilety w cenie 4 i 2 zł.